

Nr 8.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1953 vid dess trettiosjätte sammanträde fattade beslut.

Genom en den 4 januari 1954 dagtecknad proposition, nr 54, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, anhållit om riksdagens yttrande angående följande i nämnda protokoll omförmälda, av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1953 vid dess trettiosjätte sammanträde fattade beslut, nämligen

- 1) Rekommendation (nr 96) angående minimiålder för tillträde till arbete under jord i kolgruvor;
- 2) Rekommendation (nr 97) angående skydd för arbetarnas hälsa på arbetsplatsen;
- 3) Akt av år 1953 angående ändringar i Internationella arbetsorganisationens stadga.

I fråga om texterna till rekommendationerna och akten får utskottet hänvisa till de vid propositionen fogade bilagorna A—C.

I propositionen föreslås, att rekommendationerna icke skall föranleda åtgärd från svensk sida, medan däremot ratificering av akten tillstyrkes.

Internationella arbetskonferensens trettiosjätte sammanträde hölls i Genève under tiden den 4—den 25 juni 1953. I sammanträdet deltog representanter för 58 medlemsstater, av vilka ett 50-tal sänt fullständiga delegationer, d. v. s. två regeringsombud samt ett ombud från vardera av arbetar- och arbetsgivarsidan. Sverige deltog i sammanträdet med en fullständig delegation.

Enligt föreskrift i Internationella arbetsorganisationens stadga skall de ovannämnda rekommendationerna och akten underställas riksdagen.

Rekommendation (nr 96) angående minimiålder för tillträde till arbete under jord i kolgruvor.

Den antagna rekommendationen fastslår, att minderåriga under 16 år icke bör sysselsättas under jord i kolgruvor. Minderåriga, som uppnått 16 men icke 18 år, må användas till sådant arbete allenast i utbildningssyfte

och under tillförlitlig tillsyn av personer med teknisk och praktisk erfarenhet av arbetet eller på villkor beträffande arbetsplats och åtgärder för hälso- och säkerhetstillsyn, som fastställas av vederbörande myndighet efter samråd med arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer.

Över rekommendationen har arbetarskyddsstyrelsen, Landsorganisationen, Svenska arbetsgivareföreningen och delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet yttrat sig.

Arbetarskyddsstyrelsen hänvisar i sitt yttrande till 25 § arbetarskyddslagen, vari stadgas att minderårig — d. v. s. den som ej fyllt 18 år — ej får användas till arbete, som under jord bedrivs i gruva, i stenbrott eller å annan med gruva eller stenbrott jämförlig arbetsplats, med rätt dock för arbetarskyddsstyrelsen att, när särskilda skäl föreligger, beträffande yngling, som fyllt 16 år och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling, medgiva undantag härifrån. Sådant undantag hade, fortsätter styrelsen, medgivits endast i ett fåtal fall, bl. a. för yrkesutbildning vid Höganäs-Billesholms aktiebolags kolgruvor. Medgivandena hade i vissa fall varit förenade med särskilda villkor angående övervakning av den minderåriges arbete eller särskilt moment däri. Samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer skedde genom att framställningar om undantag remitterades till vederbörande organisationer eller genom att viktigare hithörande ärenden handlades såsom partsärenden enligt 17—20 §§ av instruktionen för styrelsen. Enligt styrelsens uppfattning täcktes rekommendationen av de svenska bestämmelserna.

Landsorganisationen, Svenska arbetsgivareföreningen och delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet finner rekommendationen icke påkalla någon åtgärd från svensk sida.

Med hänsyn till att de i vårt land nu gällande reglerna på detta område måste anses tillgodose vad som åsyftas med ifrågavarande rekommendation finner *föredragande departementschefen, statsrådet Sträng*, anledning icke föreligga för Sveriges del att vidtaga några åtgärder med anledning av rekommendationen.

Rekommendation (nr 97) angående skydd för arbetarnas hälsa på arbetsplatsen.

I den antagna rekommendationen fastslås till en början, att den nationella lagstiftningen bör föreskriva åtgärder för att förebygga, minska eller avlägsna hälsorisker på arbetsplatserna. Alla ändamålsenliga åtgärder i detta syfte bör vidtagas av arbetsgivarna, framför allt för att arbetslokalerna skall hållas snygga och rymliga, lämpligt belysta och väl ventilerade. Föreskrifter påkallas vidare beträffande lämpliga sanitära anordningar i skilda avseenden, tillhandahållandet av omklädningsrum samt vid behov utspis-

ningsmöjligheter o. d. I syfte att förebygga, minska eller undanröja hälsorisker anvisas en rad åtgärder, t. ex. att ersätta farliga ämnen eller tekniska förfaranden med oskadliga eller mindre farliga, att för farliga arbetsprocesser tillhandahålla avskilda lokaler, i vilka endast ett mindre antal arbetare sysselsättes, och slutna apparater för att förhindra omedelbar kontakt med farliga ämnen, att genom mekaniska ventilationsanordningar avlägsna farliga gaser samt att tillhandahålla effektiva skyddskläder och skyddsutrustning åt de arbetare, som är nödsakade att hantera farliga ämnen, ävensom att rengöra och förvara dylik utrustning på ett ändamålsenligt sätt.

Det uttalas vidare, att arbetstagarna bör upplysas om nödvändigheten att iakttaga meddelade skyddsföreskrifter och utnyttja tillgänglig skyddsutrustning samt om skyldigheten att medverka vid åtgärderna i fråga. Tillika inskräpes vikten av att samråd ordnas med arbetarna i frågor, som avser åtgärder på området.

I fortsättningen utsäger rekommendationen, att luften i arbetslokaler, där farliga eller skadliga ämnen behandlas, bör undersökas tid efter annan i syfte att utröna att giftiga eller retande gaser icke förekommer i skadlig koncentration. Tillgängliga uppgifter om toleransen i sagda avseende bör genom vederbörande myndighets försorg offentliggöras. Likaledes bör vederbörande myndighet ha att meddela anvisningar rörande de förhållanden, då dylika undersökningar bör utföras, samt angående de metoder, som därvid bör anlitas. Tillsynen över undersökningarna eller utförandet av desamma bör anförtros kvalificerad personal, då så är lämpligt medicinskt utbildad personal med erfarenhet på yrkeshygienens område.

Slutligen inskräpes, att tillsynsmyndigheten med anlitan av alla tillgängliga medel bör fästa arbetsgivarnas och arbetarnas uppmärksamhet å de särskilda risker, som arbetarna löper, och sättet att undgå desamma. Härvid bör samarbete åvägbringas mellan arbetsinspektionen och andra tillsynsorgan samt partsorganisationerna.

I en andra avdelning lämnar rekommendationen anvisningar rörande läkarundersökningar och läkarbesiktningar, i vilket avseende nationella föreskrifter anses böra meddelas rörande undersökning och besiktning av arbetare i sysselsättningar med speciella hälsorisker.

Såsom allmänna villkor för arbete inom yrken med särskilda hälsorisker angives läkarundersökning antingen omedelbart före och omedelbart efter anställning i yrket eller periodiska läkarbesiktningar eller dylika undersökningar i förening. Syftet med läkarövervakningen bör vara att så tidigt som möjligt avslöja sjukdomshinder eller individuell känslighet och utröna, om hinder av medicinsk art föreligger för fortsatt arbete i yrket. Då sådant hinder icke möter, bör läkaren utfärda intyg härom, som tillställs arbetsgivaren och hålles tillgängligt för vederbörande arbetare. Närmare föreskrifter bör meddelas av tillsynsmyndigheten efter samråd med arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer. Läkarundersökningarna och läkarbesiktningarna skall utföras av kompetenta läkare med såvitt möjligt erfarenhet på yrkes-

hygienens område. Slutligen fastslås, att undersökning och besiktning bör vara kostnadsfria för arbetaren samt att avlöningen under tid, som åtgår för undersökningen, då denna är lagstadgad, icke bör reduceras; vid reglering i kollektivavtal förfares härutinnan i enlighet med avtalets bestämmelser.

I rekommendationens tredje avsnitt avhandlas anmälningsskyldighet rörande yrkessjukdom. Sådan skyldighet bör stadgas i den nationella lagstiftningen och åsyfta vidtagande av vederbörliga skyddsåtgärder, undersökning av arbetsförhållandena och andra omständigheter, som kan ha medverkat vid sjukdomens uppkomst, tillhandahållande av statistiska uppgifter rörande olika yrkessjukdomars frekvens samt åvägabringande av garantier för att de som drabbas av yrkessjukdom kommer i åtnjutande av stadgade ersättningar. Anmälan bör göras hos yrkesinspektionen. Rörande sättet för anmälningspliktens fullgörande samt de uppgifter, som vid olika förutsättningar skall meddelas, lämnar rekommendationen närmare anvisningar. Slutligen uttalas att tillsynsmyndigheten, efter samråd med vederbörande partsorganisationer, bör uppgöra en förteckning över yrkessjukdomar eller grupper av sådana, vilka bör bli föremål för anmälan, med angivande av deras symptomatologi.

I ett fjärde avsnitt uttalar rekommendationen, att anordningar för första hjälp vid olycksfall i arbetet, yrkessjukdom, förgiftningsfall eller opasslighet bör tillhandahållas enligt närmare föreskrifter i nationell lagstiftning.

Över rekommendationen har arbetarskyddsstyrelsen, Landsorganisationen, Svenska arbetsgivareföreningen och delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet yttrat sig.

Av yttrandena framgår, att vissa skiljaktigheter föreligger mellan rekommendationen och de svenska arbetarskyddsföreskrifterna men att det skydd, som rekommendationen avser att ge, väsentligen lämnas genom motsvarande svenska bestämmelser. I intet av yttrandena föreslås lagstiftningsåtgärder i anledning av rekommendationen. Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet hemställer dock, att eftersom de svenska bestämmelserna om arbetstagares rätt till ersättning för kostnader för läkarundersökning och läkarbesiktning av ifrågavarande slag är mindre vittgående än rekommendationens anvisningar härom, frågan om bestridande av dylika kostnader i lämpligt sammanhang göres till föremål för utredning.

Föredragande departementschefen anför:

»Såsom framgår av vad som förekommit vid ärendets remissbehandling torde de svenska föreskrifterna på detta område i allt väsentligt bereda arbetstagarna samma skydd som rekommendationen avser att ge. På några enstaka punkter föreligger dock vissa skiljaktigheter mellan rekommendationen och motsvarande svenska författningsbestämmelser, som i dessa hänseenden ej sträcker sig fullt lika långt som rekommendationen. Ifrågavarande skiljaktigheter synes dock ej vara av sådan beskaffenhet att rekommendationen bör föranleda omprövning av hithörande bestämmelser i vårt land. Så har ej heller ifrågasatts av någon av dem som beretts tillfälle att yttra sig

över rekommendationen. Med anledning av vad delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet yttrat rörande frågan om kostnaderna i samband med läkarundersökningar och läkarbesiktningar av ifrågavarande slag vill jag framhålla, att detta spörsmål synes mig vara förtjänt av fortsatt uppmärksamhet och att detsamma, såsom delegationen föreslagit, i lämpligt sammanhang torde få upptagas till prövning.

I anslutning till det anförda anser jag att för vårt lands vidkommande skäl ej finnes att nu vidtaga några åtgärder med anledning av denna rekommendation.»

Akt av år 1953 angående ändringar i Internationella arbetsorganisationens stadga.

Enligt artikel 7 mom. 1 av Internationella arbetsorganisationens stadga i dess nu gällande lydelse skall Internationella arbetsbyråns styrelse bestå av trettiotvå personer, av vilka sexton skall representera medlemsstaternas regeringar samt åtta arbetsgivarna och åtta arbetarna. Mom. 2 av samma artikel föreskriver vidare, att av de sexton ledamöter, som representerar regeringarna, åtta skall utses av de medlemmar, som i industriellt hänseende är de mest betydande, samt åtta av de medlemmar, som därtill blivit utsedda av regeringarnas ombud vid konferensen, med undantag av ombuden för nyssberörda åtta medlemmar. Av de sexton representerade medlemsstaterna skall sex vara utomeuropeiska.

Jämlikt konferensens arbetsordning skall regeringsombuden välja åtta andra medlemmar, vilka äger utse s. k. adjungerade, icke röstberättigade, ledamöter av styrelsen. Arbetsgivar- och arbetarrepresentanterna i styrelsen väljes av arbetsgivar- resp. arbetargruppen vid konferensen, som dessutom är berättigade att vardera utse åtta adjungerade ledamöter.

Den vid 1953 års arbetskonferens antagna akten angående ändringar i arbetsorganisationens stadga innebär, att antalet ledamöter i styrelsen ökas från 32 till 40, av vilka tjugo skall representera regeringarna, tio arbetsgivarna och tio arbetarna. Därjämte har bestämmelsen att sex av de i styrelsen representerade medlemsstaterna skall vara utomeuropeiska slopats.

Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet tillstyrker, att akten ratificeras av Sverige.

Föredragande departementschefen tillstyrker ävenledes ratificering samt anför såsom motivering till sitt ståndpunktstagande:

»Den nu beslutade stadgeändringen har ansetts motiverad av den ökning av arbetsorganisationens medlemsantal som ägt rum under senare år genom att åtskilliga — sammanlagt 16 — stater vunnit inträde eller återupptagits i organisationen, medan antalet styrelseledamöter förblivit oförändrat sedan år 1922. Det synes mig uppenbart, att arbetsorganisationens numerära tillväxt bör leda till en riklig breddning av arbetsbyråns styrelse och därigenom bereda medlemsstaterna vidgade möjligheter att öva inflytande på riktlinjerna för arbetsorganisationens verksamhet.

Såsom framgår av den redogörelse för konferensbehandlingen av ärendet, som lämnats av delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet, ställde sig emellertid de nordiska ländernas regeringsombud vid konferensen tveksamma till lämpligheten av ifrågavarande stadgeändringar med hänsyn till att garantier ej kunde erhållas för att icke antalet adjungerade ledamöter skulle komma att i motsvarande mån reduceras. Eftersom hittills under varje treårsperiod, för vilken styrelseledamöter väljes, ett nordiskt land varit representerat i styrelsen med ombud för annat nordiskt land som adjungerad ledamot, vilken därefter inträtt såsom ordinarie ledamot under följande treårsperiod, är det av betydelse att en sådan reduktion ej kommer till stånd. Med hänsyn till att adjungerad ledamot — visserligen utan rösträtt — helt deltagit i styrelsens arbete, har ju denna ordning för de nordiska ländernas vidkommande bl. a. medfört den fördelen, att vederbörande får tillfälle att sätta sig in i de frågor, som styrelsen behandlar, innan han inträder som ordinarie medlem.

Såsom delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet framhållit torde emellertid utsikter föreligga för det nordiska turordnings-systemets fortbestånd inom arbetsbyråns styrelse. Vid sådant förhållande finnes enligt min mening skäl för Sverige att genom en ratificering av ifrågavarande akt medverka till en i och för sig önskvärd utvidgning av arbetsbyråns styrelse.

Vad angår stadgans regel att ett visst minimiantal av styrelsens regeringsrepresentanter skall vara utomeuropeiska framstår föreskriften härom numera såsom föråldrad, varför den synes kunna slopas.»

Utskottet.

Utskottet ansluter sig till vad föredragande departementschefen yttrat beträffande förevarande, av Internationella arbetsorganisationen fattade beslut. I anslutning till rekommendationen nr 97 vill utskottet understryka vad departementschefen anfört om att frågan om bestridandet av arbetstagares kostnader i samband med de läkarundersökningar och läkarbesiktningar, som föreskrives för arbetstagare inom vissa yrken med särskilda hälsorisker, är förtjänt av fortsatt uppmärksamhet och i lämpligt sammanhang bör utredas.

Äberopande vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande proposition, nr 54, måtte som sin mening ge till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 4 mars 1954.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Sten*, Sunne, Lundgren, Huss* och Grönkvist;

från andra kammaren: herrar Nilsson i Göteborg, Lundberg, fru Ewerlöf, fröken Sandell, herrar Rimmerfors, Larsson i Hedenäset och fru Eriksson i Ängelholm.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.